

9.6.2023

Kunta- ja alueosasto

Lausuntoyhteenveto sote-uudistuksen rahoituksen siirtolaskelmien oikaisua koskevista asetusluonnoksista saaduista lausunnoista

Saatujen lausuntojen perusteella kunnat ja hyvinvointialueet pitivät ehdotettua sääntelyä siirtolaskelmia merkittävästi vääristävien tietojen oikaisemisesta tavoitteeltaan kannatettavana. Ehdotettu menettely ja oikaisussa huomioon otettavat erät nähtiin pääosin kannatettavana. Useiden lausunnonantajien mukaan tilinpäätöstietojen vääristävät vaikutukset tulisi kuitenkin yhdenvertaisen kohtelun varmistamiseksi poistaa laskelmista täysimääräisesti ilman merkittävyystarkastelua, tai merkittävyyden kynnyksen tulisi olla ehdotettua alempi. Kuntien ja hyvinvointialueiden kuulemista menettelyn eri vaiheissa pidettiin tärkeänä.

1. Yleistä lausuntokierroksesta

Lausunnoilla olivat luonnokset valtioneuvoston asetuksista kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun asetuksen (1393/2022) 7 §:n ja hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun asetuksen (1392/2022) 5 §:n muuttamisesta sekä luonnokset asetusten perustelumuistioista. Asetuksissa ehdotetaan säädettäväksi tarkemmin sosiaali- ja terveydenhuollon uudistukseen liittyvien rahoituksen siirtoa koskevien laskelmien tarkistamisesta vuonna 2023. Ehdotetun sääntelyn mukaan kunnan vuosille 2021 ja 2022 kirjaamat kulut ja tuotot voitaisiin ottaa rahoituksen siirtolaskelmassa huomioon kunnan Valtiokonttorille ilmoittamista tilinpäätöstiedoista poiketen, jos kyseinen tilinpäätöstieto muutoin merkittävästi vääristäisi laskelmia yksittäisen kunnan tai hyvinvointialueen osalta. Tieto otettaisiin huomioon kuntien välillä tasapuolisella tavalla siten, että siirtyvät kustannukset vastaavat yhden vuoden palveluiden järjestämisen kustannuksia. Myös hyvinvointialueiden koko maan rahoituksen tarkistamista koskevissa laskelmissa otettaisiin huomioon vastaavasti rahoituslaskelmia merkittävästi vääristävät tiedot. Erikseen arvioitaisiin vielä, täydennetäänkö hyvinvointialuekohtaisia siirtymätasauksia koskevaa sääntelyä vastaavalla tavalla, mikä vaatii hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain (617/2021) 35 §:n muuttamista.

Valtiovarainministeriö järjesti 16.5.2023 kuulemistilaisuuden ehdotetuista asetusmuutoksista kuntien, hyvinvointialueiden, Suomen Kuntaliiton, sosiaali- ja terveysministeriön, sisäministeriön sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen edustajille. Tilaisuus järjestettiin etäkokouksena ja materiaali oli saatavissa Lausuntopalvelussa 12.5.2023 lukien. Osallistujia kuulemistilaisuudessa oli noin 250. Tilaisuudessa käyttivät etukäteen varaamansa puheenvuoron kolmen hyvinvointialueen, kuuden kunnan ja kaupungin sekä Suomen Kuntaliiton edustajat. Lisäksi kuultavilla oli mahdollisuus toimittaa kirjallinen lausunto viimeistään 31.5.2023.

Lisäksi asetusluonnokset olivat lausuttavana lausuntopalvelussa ajalla 12.5.-31.5.2023 jakelulla Manner-Suomen kunnat, hyvinvointialueet, HUS-yhtymä, Suomen Kuntaliitto, sosiaali- ja terveysministeriö, sisäministeriö, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ja Tilastokeskus.

Linkki lausuntopyyntöön lausuntopalvelussa:

<https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=9331890b-09d5-4511-9d7c-c25202a5088b>

Kirjallisia lausuntoja saatiin yhteensä 112. Näistä 52 oli kunnilta, 41 kaupungeilta, 15 hyvinvointialueilta ja lisäksi lausuiivat Helsingin kaupunki, HUS-yhtymä, Suomen Kuntaliitto ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Kaikki saadut lausunnot löytyvät Valtioneuvoston hankeikkunasta hankkeen sivuilta kohdasta Asiakirjat:
<https://vm.fi/hanke?tunnus=VM050:00/2023>

2. Yleistä ehdotuksista ja tavoitteista

Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistukseen liittyvän rahoituksen siirtolaskelman tarkoituksena on, että kunnista hyvinvointialueille siirtyvät kustannukset ja rahoitus vastaavat yhden vuoden palveluiden järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia. Eräiden kertaluonteisten ja takautuvien kulujen ja tuottojen kirjaustapojen on havaittu vääristävän laskelmia ja johtavan kuntien ja alueiden välillä epätasapuoliseen lopputulokseen, vaikka kirjaukset olisi tehty kirjanpidollisesti oikein. Vaikutus kuntien valtionosuuksiin ja hyvinvointialueiden rahoitukseen on luonteeltaan pysyvä. Lausunnoilla olleiden asetusluonnosten mukaan laskelmia merkittävästi vääristävät tiedot oikaistaisiin kuntien välillä tasapuolisella tavalla siten, että siirtyvät kustannukset vastaavat yhden vuoden palveluiden järjestämisen kustannuksia.

Lausuntojen mukaan sekä kunnat että hyvinvointialueet pitivät yleisesti ehdotettua sääntelyä tavoitteeltaan kannatettavana. Myös ehdotettu menettely ja oikaisussa huomioon otettavat erät nähtiin pääosin kannatettavana.

Useiden erityisesti kuntasektorin lausunnonantajien mukaan ehdotettu menettely ei kuitenkaan välttämättä takaa yhdenvertaista kohtelua kuntien välillä. Tämä edellyttäisi, että laskelmien perusteena olevista tilinpäätöstiedoista poistettaisiin vääristävät vaikutukset täysimääräisesti ilman merkittävyystarkastelua, tai ainakin merkittävyyden kynnyksen tulisi olla ehdotettua alempi. Lisäksi valtiovarainministeriön tulisi käydä läpi kaikkien kuntien tilinpäätökset niissä esiintyvien kustannuksia vääristävien erien tarkistamiseksi.

Useat lausunnonantajat esittivät oikaistavaksi ehdotettujen erien lisäksi myös muita laskelmia mahdollisesti vääristäviä eriä. Huomattavan paljon lausunnoissa tuotiin esille laaja-alaisen sote-kuntayhtymän perustaneiden alueiden palkkaharmonisoinnin kustannusvaikutusten huomioon ottamista kokonaan eikä vain vuosille 2021 ja 2022 kohdistuvien takautuvien kustannusten osalta.

3. Siirtolaskelman tarkistuksessa oikaistavat erät

Lausunnoilla olleiden asetusluonnosten mukaan siirtolaskelmissa ehdotettiin oikaistavaksi seuraavat kuntakohtaiset erät silloin, jos erä merkittävästi vääristäisi yksittäisen kunnan tai hyvinvointialueen rahoitusta:

- pelastustoimen takautuvat varallaolokorvaukset
- sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen kuntayhtymien ja muiden sote-yhteistyöorganisaatioiden ja pelastuslaitosten yli- ja alijäämät sekä takautuvat yli- ja alijäämät
- sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen toimitilojen ja kiinteistöjen sekä osakkeiden ja osuuksien luovutusvoitot ja -tappiot.

Takautuvien palkkaharmonisaatiokustannusten huomioon ottamisesta on jo säädetty asetuksissa aikaisemmin.

Lausunnonantajat pitivät oikaistavaksi ehdotettuja eriä pääosin perusteltuna. Kyseisten tilinpäätöstietojen nähtiin olevan luonteeltaan siirtolaskelmia vääristäviä ja siten niillä olisi ilman oikaisua pysyviä vaikutuksia kuntien ja hyvinvointialueiden rahoitukseen. Joitakin yksittäisiä kommentteja esitettiin toiseen suuntaan. Esimerkiksi muutaman kunnan mukaan kunnan sote-kiinteistöjen myynnistä aiheutuneet luovutusvoitot tai -tappiot ovat tavanomaista toimintaa palveluiden järjestämisvastuun päättyessä eikä niitä tulisi huomioida oikaistavana eränä.

Useissa lausunnoissa tuotiin esille, että ehdotettujen erien lisäksi laskemista tulisi korjata kaikki satunnaiset tai kertaluonteiset erät, jotka saattavat kunnittain vaihdella. Muutama lausunnonantaja totesi, että näin aikaisessa vaiheessa ei vielä pystytä tunnistamaan kaikkia siirtolaskelmaa vääristäviä eriä, joten asetukseen tulisi ehdotettujen oikaistavien erien lisäksi jättää mahdollisuus huomioida muita vielä myöhemmin esiin tulevia laskelmia vääristäviä eriä. Toisaalta lausunnoissa korostettiin kuitenkin sitä, että sääntelyn tulee olla sillä tavalla yksityiskohtaista, että valtiovarainministeriölle ei jää asiassa harkintavaltaa.

Lausunnonantajat esittivät myös muita kuin asetusluonnoksessa mainittuja laskelmia mahdollisesti vääristäviä eriä.

Huomattavan paljon tuotiin esille laaja-alaisen sote-kuntayhtymän perustaneiden kuntien asemaa ja ehdotettiin palkkaharmonisoinnin kustannusvaikutusten huomioon ottamista kokonaisuutena eikä vain siltä osin, kun vuosiin 2021 ja 2022 kohdistuu aiempien vuosien harmonisoinnista aiheutuvia kustannuksia. Kustannusvaikutusten huomioon ottamista tältä osin siirtolaskelman periaatteista poiketen pidettiin perusteltuna, koska muutoin kyseiset kunnat jäävät pysyvästi heikompaan rahoitusasemaan muiden alueiden kuntiin verrattuna.

Sen sijaan selkeästi nyt ehdotetun asetustasoisen sääntelyn alaan kuuluvana ja uutena huomioon otettavana eränä lausuntopalautteessa nousivat kunnan palveluluokille kirjaamat sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen kertaluonteiset poistot ja arvonalentumiset. Näillä saattaa alustavan vaikutusarvion mukaan olla laskelmia merkittävästi vääristäviä vaikutuksia.

Lausunnoissa mainittiin myös useita sellaisia kustannuseriä, jotka eivät ehdotetun sääntelyn mukaisesti suuruudeltaan merkittävästi vääristäisi siirtolaskelmia tai joiden suuruudesta ei ole saatavissa riittävän tarkkaa tietoa. Jotkin esitetyt erät ovat sellaisia, että niitä ei voi tulkita voimassa olevan lainsäädännön mukaan luonteeltaan rahoituksen siirtolaskelmaan kuuluviksi tai laskelman kattamille vuosille 2021 ja 2022 kuuluviksi eriksi.

Kuntien lausunnonantajat ehdottivat otettavaksi huomioon mm. seuraavia eriä:

- Koronapotilaiden hoitoon osallistuneiden hoitajien kertapalkkio, jonka kustannus on kirjattu vuoden 2022 tilinpäätöksiin, mutta jonka kustannus ei siirry kertaluonteisena hyvinvointialueille.
- Erikoissairaanhoidon poikkeuksellisesti kasvaneet kustannukset. Katettavaa alijäämää on voinut syntyä esimerkiksi kuntayhtymien palkkaharmonisoinnin kustannuksista tai uusien sairaaloiden rakennuskustannusten ylittymisestä. Kustannustasossa ei tulisi ottaa huomioon sitä osuutta viime vuosina syntyneestä katettavasta alijäämästä, joka on muodostunut kohtuuttoman suureksi eikä kunta ole voinut siihen vaikuttaa.
- Sote-kustannuksiin sisältyvät kuntiin jäävät tehtävät, jotka ovat kasvattaneet kustannustasoa (esim. sote-palveluissa hoidetut työllistämistoimet tai sote-palveluihin kohdistetut tilastointi- ja kirjanpitokustannukset).
- Kunnille vielä vuoden 2023 aikana kohdistuneet sote- ja pela-kustannukset.
- Kunnille maksettavaksi jääneet eläkekustannukset, jotka eivät sellaisenaan ole siirtyneet hyvinvointialueille. Eläkemenoperusteinen maksu on korvautunut vuoden 2023 alusta tasausmaksulla, jota maksavat sekä hyvinvointialueet että kunnat. Maksun rakenteen ja määräytymistavan muutoksen takia se voi kohdistua kuntien maksettavaksi eri tavalla.

Hyvinvointialueiden lausunnonantajat ehdottivat otettavaksi huomioon mm. seuraavia eriä:

- Koronavuosisien ja työvoimapulan takia normaalista supistunut palvelutuotanto, joka vääristää kustannuksia todellista alhaisemmaksi. Kustannustasossa tulisi huomioida supistuneen palvelutuotannon aiheuttama hoito- ja palveluvelka sekä siitä aiheutuva kustannusten kasvu tulevina vuosina.

- Tilanteet, joissa hyvinvointialueille siirtyvät tiloihin käytettävät kustannukset eivät kata todellisia kustannuksia.
- Yleishallinnon, tukipalveluiden tai ICT-palveluiden kustannukset, joita kunnat eivät ole täysimääräisesti kohdentaneet sote-palveluille.
- Kuntien erilaiset tavat kirjata palveluluokakohtaisia kustannuksia, esimerkiksi kuraattori- ja psykologipalveluita tai hyte-toimintaa.
- ISLAB-liikelaitoskuntayhtymän purkautumisesta aiheutuneet vaikutukset.

Lisäksi yksittäisissä lausunnoissa esitettiin mm. seuraavia laskelmia mahdollisesti vääristäviä eriä, joiden takia vuosien 2021-2022 mukaiset kustannukset eivät lausuntojen mukaan edusta todellista toiminnan kustannustasoa:

- Sote-alan pitkien palkkaneuvotteluiden aiheuttamista henkilöstön irtisanoutumisista sekä ylityö- ja vuoronvaihtokielloista aiheutuneet kustannukset sekä muut vuoden 2022 sote-alan lakosta aiheutuneet kustannukset
- Koronavuosien hoitoketjujen häiriöiden aiheuttamat tavanomaista suuremmat kuntien siirtoviivelaskut
- Sote-kuntayhtymien ja yhteistoiminnan purkamiseen liittyvät kertaluonteiset erät sekä muut sote-uudistuksen valmisteluun liittyvät tietotekniikka-, muutto- ja hankintakustannukset
- Kuntien Paras-lain perusteella perustettujen vapaaehtoisten sote-kuntayhtymien vuokrasopimukset, joiden siirrossa ei sovelleta siirtymäajan mukaista menettelyä
- Pela-kustannuksia kasvattavat kertaluonteiset vahingot, esimerkiksi maastopalot
- Vanhoista saatavista aiheutuneet luottotappiokirjaukset
- Virheellisesti tehdyt jaksotukset, joita on korjattu laskelmavuosina
- Sopimusvastuiden epätasainen jaksotus vuosien välillä, esimerkiksi hankintasopimusten riitatilanteista johtuen
- Erisuuruiset asiakasmaksut, jolloin täysimääräisesti asiakasmaksuja perivien kuntien kustannustaso näyttäytyy alhaisempana
- Oikeusprosessien päätteeksi toiselle kunnalle takautuvasti maksettavaksi määrätyt korvaukset asiakaspalvelujen järjestämisestä
- Kuntien väliset kustannusriidat siltä osin kuin niistä on sovittu tai niistä on oikeudenpäättös vuoden 2022 tilinpäätöksen tekemisen jälkeen
- Takautuvat KELO-korvaukset rajat ylittävän terveydenhuollon kustannuksista vuoden 2022 osalta, jos ne jäivät kunnilta saamatta.

Lausuntopalautteessa nousi esille myös muutamia sellaisia eriä, joita koskevat merkittävät erät **tulevat jo ehdotetun asetuksen myötä huomioiduksi**. Näistä esimerkiksi kuntayhtymien kertaluonteiset poistot tai rakennusten arvonalentumiskirjaukset, jotka ovat kasvattaneet kuntien maksuosuuksia, tulevat oikaistuiksi mikäli asetukseen otetaan uutena huomioitavana eränä palveluluokille kirjatut sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen kertaluonteiset poistot ja arvonalentumiset. Muista eristä esimerkiksi kirjatut pakolliset varaukset ja niiden kirjausperusteet tulevat huomioiduksi siltä osin, kun kyselyssä kysytään aiemmille vuosille tehtyjä varauksia takautuvista varallaolokorvauksista ja takautuvasta katettavasta alijäämästä. Alijäämän tarkastelussa esille nostettiin myös aiempina tilikausina muodostetut investointivaraukset, jotka tulevat huomioiduksi kuntayhtymille suunnatussa kyselyssä alijäämän kattamisen osalta. Lisäksi kuntayhtymiltä kysytään tietoja tuloksenkäsittelyerien purkamisesta (vapaaehtoiset varaukset ja poistoero).

Lausuntopalautteessa esitettiin muitakin kuin kustannuksia vääristäviä eriä, kuten kuntayhtymille kertyneet huomattavat kassavarat, jotka ovat siirtyneet hyvinvointialueille.

4. Oikaistavan erän merkittävyyden arviointi

Lausunnoilla olleen ehdotuksen mukaan oikaistavaksi tulisivat vain sellaiset erät, joiden vääristävä vaikutus kunnan valtionosuuteen tai hyvinvointialueen rahoitukseen olisi merkittävä. Merkittävyyden kynnykseksi ehdotettiin vähintään noin 30 euroa asukasta kohden laskettua vaikutusta kunnan valtionosuuteen tai hyvinvointialueiden rahoitukseen.

Oikaistavan erän merkittävyyden arviointia kommentoineista lausunnonantajista yhteensä **10 kannatti** ehdotettua euromääräistä kynnystä oikaistaville erille. Sen sijaan yhteensä **16 esitti esitetyn kynnyksen alentamista. Yhteensä 73 lausunnonantajaa ei kannattanut euromääräisen kynnyksen asettamista** oikaistaville erille. Valtaosa erityisesti kuntien lausunnonantajista näki euromääräisen rajan ylipäätään ongelmallisena, kun taas useampi hyvinvointialueiden edustaja näki euromääräisen rajan perusteltuna, mutta esitti sen alentamista.

Useat lausunnonantajat yhtyivät Suomen Kuntaliiton lausuntoon, jonka mukaisesti kaikenlaisten raja-arvojen asettaminen näin merkityksellisessä laskelmassa on erittäin ongelmallista, koska raja-arvot ovat omiaan lisäämään kuntien välistä eriarvoisuutta. Vaikutus voi olla yksittäisen kunnan näkökulmasta merkittävä ilman, että sillä olisi merkittävä vaikutus kunta-valtiosuhteessa tai yksittäisen hyvinvointialueen rahoitukseen. **Yhdenvertainen kohtelu varmistetaan tällöin vain, mikäli esitetyt vääristävät vaikutukset poistetaan laskelmista täysimääräisesti ilman merkittävyydestarkastelua.** Mikäli euromääräinen kynnys erän huomioon ottamiselle kuitenkin asetetaan, sen tulisi olla esitetyn 30 euroa asukasta kohden sijasta esimerkiksi 5-10 euroa asukasta kohden.

Erityisesti väestömäärältään pienempien kuntien ja hyvinvointialueiden edustajat korostivat, että liian korkea kynnys ei kohtele alueita tasapuolisesti, jolloin euromääräisen rajan asettamisessa tulisi huomioida myös alueen tai kunnan väestömäärä.

Useassa lausunnossa mainittiin pelastuslaitoksen varallaolokorvaukset yksittäisenä eränä, johon ei tulisi liittää euromääräistä rajaa. Ne tulisi käsitellä täysimääräisesti samalla tavalla kuin takatuvat palkkaharmonisoinnin kustannukset.

Suomen Kuntaliitto lausui, että tarkastelua ei tulisi toteuttaa yksittäisten tilinpäätöstiedon vaikutuksen perusteella osatarkasteluna, vaan tarkastelu tulisi ulottaa jokaisen kunnan kohdalla ehdotettujen erien yhteisvaikutukseen. Lisäksi kuntien tasapuolisen kohtelun takaamiseksi raja-arvon ylityksessä vaikutus tulisi poistaa vain raja-arvon ylittävältä osalta, eikä koko vaikutuksen osalta. Näihin näkemyksiin yhtyi myös useampi lausunnonantaja.

5. Ehdotettu menettelytapa

Asetusluonnoksissa ehdotetun menettelyn mukaisesti siirtolaskelmia vääristävät tilinpäätöstiedot otettaisiin huomioon kuntien ja kuntayhtymien ja niitä vastaavien hyvinvointialueiden valtiovarainministeriölle toimittaman selvityksen perusteella. Kuntien ja hyvinvointialueiden selvitystä pyydetäisiin kyselyllä kesäkuun 2023 aikana. Lisäksi valtiovarainministeriö voisi käyttää tarkistuksessa muun muassa taloustietojen raportoinnista ja tilinpäätöksistä saatavaa muuta selvitystä. Tarkoituksena on, että asetuksen mukaisilla tiedoilla oikaistu siirtolaskelmaluonnos olisi valmis viimeistään 31.8.2023. Kunnat ja hyvinvointialueet voisivat vielä esittää valtiovarainministeriölle huomioita laskelmaluonnoksesta syyskuun 2023 aikana. Lopullinen siirtolaskelma on kuntien vuoden 2024 peruspalvelujen valtionosuutta ja hyvinvointialueiden vuoden 2024 rahoitusta koskevien päätösten perusteena.

Ehdotettua menettelytapaa pidettiin pääosin kannatettavana.

Lausuntopalautteessa kritiikkiä kohdistui erityisesti valmistelun nopeaan aikatauluun. Osallisten kuuleminen, lausuntojen antamisaika, kyselylle varattu vastausaika sekä ehdotettu siirtolaskelmaluonnoksen kommentoinnin aikataulu koettiin liian lyhyeksi. Toisaalta pidettiin tärkeänä, että menettely ei viivästyttäisi talousarviovalmistelua varten tarvittavien tietojen saamista riittävän ajoissa.

Useampi lausunnonantaja painotti, että kyselyn vastaajille tulisi antaa pidempi vastausaika valmistella vastauksia, esimerkiksi kesäkuun sijasta syyskuun loppuun. Kritiikin kohteeksi mainittiin myös kyselystä todennäköisesti aiheutuva ylimääräinen selvittelytyö. Kunnilla ei esimerkiksi välttämättä ole heti saatavilla riittävän tarkkaa tietoa kuntayhtymien, sairaanhoitopiirien ja pelastuslaitosten laskutuksiin sisältyvistä oikaistavaksi kuuluvista eristä.

Suurin osa lausunnonantajista koki, että kyselyyn nojaava tarkastelu on riittämätön tapa selvittää oikaistavaksi ehdotettuja eriä. Kyselyn sijasta valtiovarainministeriön tulisi käydä läpi kaikkien kuntien tilinpäätökset niissä esiintyvien kustannuksia vääristävien erien tarkistamiseksi. Myös Suomen Kuntaliitto piti lausunnoissaan tärkeänä, että tarkistuslaskenta tehdään systemaattisesti samoin periaattein kaikkien kuntien tilinpäätösten ja tilinpäätöserien osalta sekä kuntien keskinäisen luottamuksen kannalta ja että valtio vastaisi työstä aiheutuvista kustannuksista.

Erityisen tärkeänä lausunnonantajat pitivät kuntien ja hyvinvointialueiden kommentointimahdollisuutta huomioitavista eristä ja niiden perusteella muodostetusta laskelmaluonnoksesta. Menettelyn läpinäkyvyyttä vahvistaisi lausunnonantajien mukaan myös se, että kaikilla osapuolilla olisi mahdollisuus nähdä sekä kuntien että kuntayhtymien vastaukset ja kommentoida niistä johdettuja laskelmia. Kunnille tulisi myös taata oikeus täydentää tietojaan sekä neuvotella ministeriön kanssa huomioitavista eristä.

Useampi kunnan lausunnonantaja painotti, että oikaistavia eriä ei tule perustaa vain kuntayhtymien ilmoittamiin tietoihin. Esimerkiksi alijäämien tai ylijääminen oikaisu tulisi tehdä kaikille kunnille ilman merkittävyyden euromääräistä rajausta vain, jos kunnan ja kuntayhtymän välillä on asiasta yhteinen näkemys. Kunnan kirjaamatta jättämä osuus sote-kuntayhtymän alijäämästä saattaa perustua siihen, että asia ei ole vielä kunnan ja kuntayhtymän välillä oikeudellisesti ratkaistu. Näin ollen valtiovarainministeriön tulisi tarvittaessa tarkistaa kunnan kirjaamatta jättämisen perusteet ja ottaa huomioon ensisijaisesti kunnan tilinpäätöstietojen mukaisia tietoja kuntayhtymän tilinpäätöstietojen sijasta. Tarkastelussa tulisi ottaa huomioon myös erot kuntayhtymien rahoitusmallissa (kuntien maksuosuuksien laskutus on voinut olla esim. suoriteperusteista tai asukasmääriin perustuvaa).

Edellä mainittujen haasteiden välttämiseksi muutama lausunnonantaja ehdotti, että kyselyn yhteydessä valtiovarainministeriön tulisi nimetä hyvinvointialueittain yhdyshenkilö, joka varmistaisi kuntien ja hyvinvointialueiden tietojen vertailukelpoisuuden tulkinnallisissa kysymyksissä. Vuoropuhelua tulisi käydä keskeisistä muutoksista yhteisissä alueellisissa palavereissa ministeriön, kuntien ja hyvinvointialueiden kesken.

6. Muita huomioita

Lausuntopalautteessa esitettiin muita huomioita esimerkiksi valmistelun ajankohdasta. Asetusluonnoksen valmistelu keskeneräisten hallitusohjelmaneuvoitteluiden aikana nähtiin kyseenalaiseksi, sillä hallitusohjelma voi vaikuttaa merkittävästi rahoituskokonaisuuteen. Kritiikkiä kohdistui myös asetusmuutosten esittelyyn näin myöhäisessä vaiheessa ja siihen, ettei muita kuin takautuvista palkkaharmonisoinneista aiheutuvia kustannuksia vääristäviä eriä ole tunnistettu ennen sote-uudistuksen voimaantuloa.

Asetusluonnoksessa esitetyt vaikutusarviot nähtiin myös osin niin puutteellisena, ettei niiden perusteella ole ollut mahdollista arvioida oikaistavaksi ehdotettujen erien vaikutuksia.

Useampi lausunnonantaja toi esille, että kunnilta hyvinvointialueelle siirtyviä kustannuksia olisi pitänyt ja tulisi vielä harkita tarkasteltavaksi pidemmältä kuin kahden vuoden periodilta. Tarkasteluvälin pidentäminen esimerkiksi viiden vuoden keskiarvoon lisäisi laskelmien luotettavuutta. Todettiin myös, että nyt esille tulleiden ongelmien välttämiseksi rahoituksen siirron olisi tullut perustua laskennallisiin kustannuksiin.

Hyvinvointialueiden lausunnonantajat totesivat, että sinänsä perustellusta vääristyvien erien oikaistusta aiheutuvat muutokset alueiden rahoitukseen lisäävät rahoitustilanteen epävarmuutta sekä haastavat talouden ennakoitavuutta käynnissä olevassa siirtymävaiheessa.

Kuntien lausunnonantajat nostivat esille tarpeen viipymättä tarkastella valtionosuusjärjestelmän uudistamisen mahdollisuuksia.